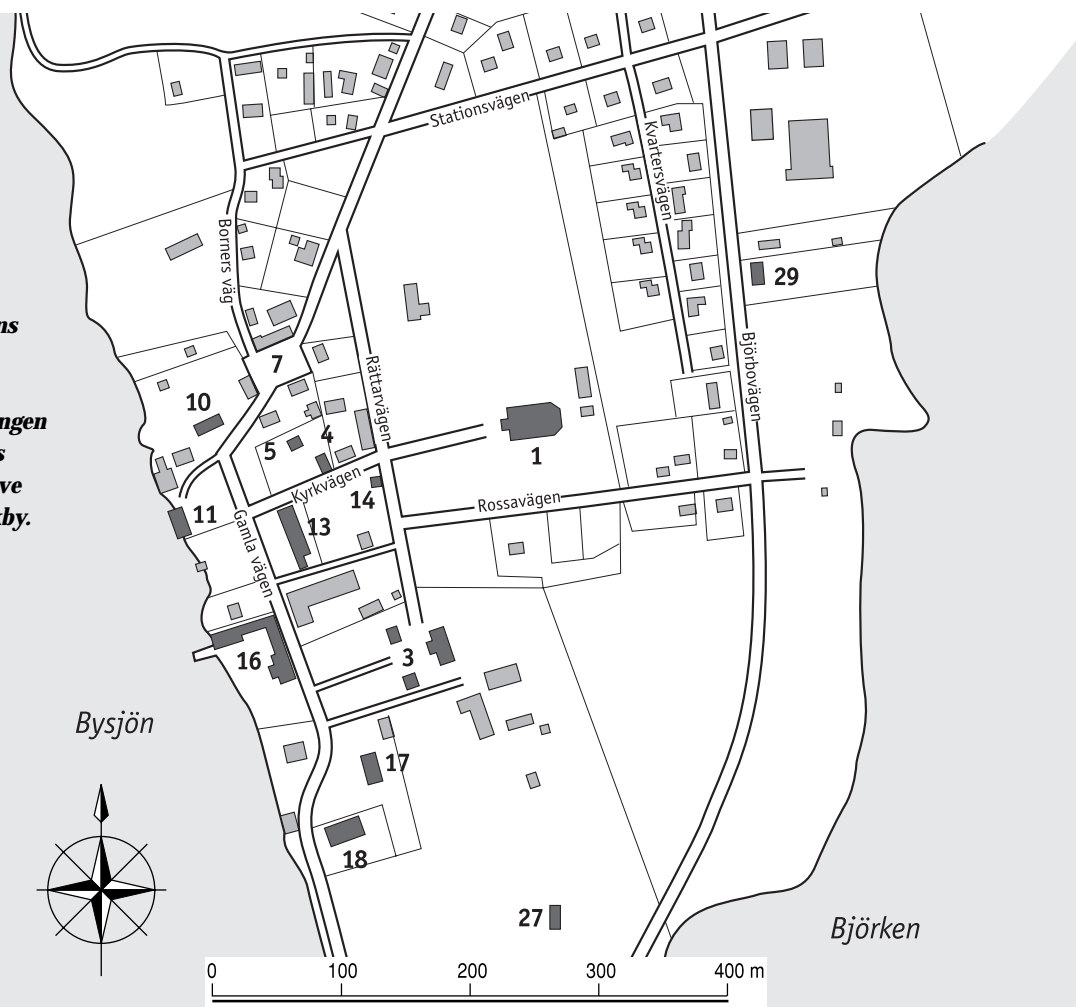

Området är väl skyltat genom den lokala hembygdsarkivets försorg

Observera att numreringen nedan följer skyltarnas numrering vid respektive plats i Grangärde kyrkby.

1. Grangärde kyrka

Grangärde socken, ursprungligen avdelad från Norrbärke socken, blev egen församling decennierna kring sekelskiftet 1300-1400-talet. Det anses troligt att grunden till den första kyrkan här har lagts under senare hälften av 1300-talet. Sedan dess har kyrkan byggts om och till flera gånger. Nuvarande exteriör fick den 1834, då tornet färdigbyggdes.

3. Prostgården

Av protokoll framgår att *Prestegården* med ett 25-tal ekonomibyggnader var väl etablerad år 1628. Det är också sannolikt att prostgården har anor från decennierna kring sekelskiftet 1400-1500-talet. Nuvarande prostgårdsbyggnad uppfördes vid slutet av 1700-talet. Fortfarande nyttjas den som kyrkoherdebostad och inrymmer även pastorsexpedition och kyrkoarkiv.

4. Widikssonska huset

Den muntliga traditionen gör gällande att husets äldsta del uppförts av gästgivaren Olof Widiksson vid slutet av 1600-talet. Byggnaden har också inrymt gästgiveri och krog.

5. Olaussonska gården

är en 1700-tals gård som, liksom Widikssonska huset, är beläget på mark till det medeltida *Korgarehemmanet*. Gården fick sin benämning efter den ansedda bergsmans- och bruksidkarsläkten i Grangärde. Gården var också förvaltningscentrum för den Olaussonska bruksrörelsen i Grangärde socken.

7. Grangärde torg

har uråldriga anor som salu- och marknadstorg. Känt och nyttjat som marknadstorg redan innan kyrkan byggdes.

10. Gotthards fastighet

Som del av de gamla ägorna i Kyrkbyn bebyggdes området tidigt. Bl.a. är sjömagasinet ett minne från den tiden. Den nuvarande benämningen bär fastigheten efter Gotthardsfamiljerna, bördiga från Kyrkbyn, vilka ägt fastigheten sedan 1930-talet.

11. Stora sjömagasinet

Magasinet byggdes vid 1800-talets mitt. Det är murat av hyttslag som sädesmagasin för Nyhammars Bruks lantegendomar vid Kyrkbyn. Magasinet har portar för in- och urlastning både från land- och sjösidan. Magasinet är nu i kommunal ägo.

13. Grangärde herrgård

eller Bruksgården som den benämndes förr, var under närmare ett och ett halvt sekel administrationsbyggnad till Albeckshyttan och bruksrörelsen i Nyhammar. Den var i ett senare skede även säte för brukets lantbruksrörelse. Efter skilda epoker och användningsändamål är den anrika herrgården ombyggd och inrymmer sedan 1987 hyresbostäder.

14. Iskällaren

är byggd av slaggtegel i början av 1860-talet och användes för kylförvaring av mjölk och mejeriprodukter från Nyhammars Bruks mejeri, inrymt i Herrgården.

16. Åhmanska gården

Numera hotellanläggning, känd som Grangärde Hotell & Konferenscenter. Benämningen Åhmanska gården bär fastigheten efter handlararen Per Åhman, född i Säter 1754. Åhman förvärvade fastigheten och lät uppföra bland annat ett stort affärshus på sjötomten. Hotellrörelsen har anor sedan 1850-talet då bruksidkaren Olof Olausson öppnade gästgiveri här. Den egentliga hotellrörelsen inleddes dock först omkring sekelskiftet 1800–1900.

17. Gästgivargården

Uppförd som sockenstuga och tingshus under 1850-talets senare del för att tjäna tre ändamål: lokaler för häradsrätt och sockenstämma samt som härbärge för resande. Så småningom fick gården fullständiga värdshusrättigheter och under senare tid bedrevs hotellrörelse. Byggnaden återuppfördes efter en brand på 1930-talet.

18. Kommunalhuset

Grangärde kommun lät bygga kommunalhuset 1924 och det blev kommunens första förvaltningshus. Både exteriör och interiör är i vacker 20-tals klassicistisk stil.

27. Söråkersladan

Den benämns ibland som Klockgropsladan. Här skedde omfattande kyrkklocksgjutningar åren 1717 och 1718. Förutom till Grangärde kyrka göts klockor även till andra kyrkor inom Västerås stift, bland annat mellanklocka till Hedemora och lillklockor till Floda, Lima, Malung och Äppelbo.

29. Bobergiska fastigheten

Bobergiska gården, eller Klockargården som den också kallades, hörde förmodligen till ett av de ursprungliga hemmanena i byn Gärdet. Idag återstår endast gårdshuset, men platsen tros ha varit bebyggd i närmare 500 år. Nuvarande gårdsnamn härrör från den i Dalarna kända Bobergiska släkten. Lavfogden Wiktor Boberg med familj flyttade till Klockargården 1891. Sonen, sedermera skriftställaren Torsten Boberg föddes här en försommardag 1892.

Grangärde sockens historia

Grangärde sockens gamla namn är Gränge (uttalat Gränje) och är den översta bergslagssocknen i Kolbäckens vattensystem – uppströms om Bärkebygden längs sjöarna Norra och Södra Barken. En urgammal färdväg passerade genom Grangärde över skogen mot Västerdalälven vid Björbo i gamla Näs socken.

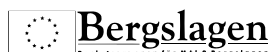
Arkeologiska fynd visar att läglandet kring sjöarna tidigt var befolkat. När Bergslagen blomstrade upp genom bergsbruket på medeltiden, blev Gränge en egen kyrksocken. Den omfattade nuvarande Grangärdebygden samt området runt sjön Väsman och stora skogstrakter västerut (Grangärde Finnmark).

Kyrkan byggdes i centralbyn, nära den gamla landsvägen mellan sjöarna Bysjön och Björken, och blev den stora socknens centrum. Kyrkan byggdes ut i flera omgångar och på tidigt 1700-tal fick den sina nuvarande mått. Inuti kyrkan kan man finna flera medeltida träskulpturer, varav en som föreställer helgonet S:t Olof.

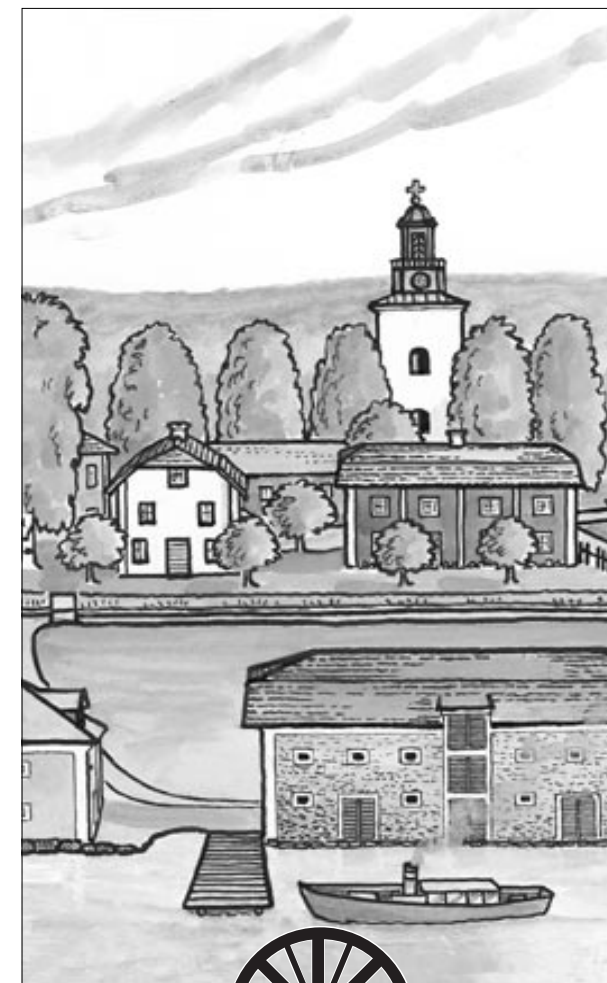
Alltsedan medeltid har bergsbruk och hyttedrift haft stor utbredning i Gränge socken. I centralorten, Kyrkbyn, möttes färdvägarna och de tyngre sjötransporterna. Kyrkbyn var även en viktig marknadsplats. En omfattande handelsverksamhet växte upp i takt med den livliga sjöfarten. Storhetstiden inträffade i slutet av 1700-talet och under tidigt 1800-tal, innan "bruksdöden" slog till.

Därefter stannade tiden i så måtto, att inget nytt betydande näringsliv startade i Kyrkbyn. Därför är miljön i bykärnan välbevarad. Timmerbyggnaderna och slaggstenshusen har anknytning till kända och betydande släkter i traktens historia.

**Välkommen till
Grangärde kyrkby!**

Vandring runt Grangärde kyrkby

Karta: Ludvika text och bild Grafisk form: Carina Stjernström, EMB Illustration: Harry Peterson Tryck: Sahländers Grafiska AB, Falun 1998 3.000 ex

EKOMUSEUM BERGSLAGEN